

Charlotte Dematons' platenboek *Nederland* is een regelrechte hit. Deze en andere prachtige prentenbundels schetsen een overzichtelijke wereld voor jong én oud met tal van onderwerpen die ook in de aardrijkskundeles aan bod komen. Geweldig lesmateriaal!

Aardrijkskunde uit een prentenboek

Sinds het onderzoek van Piet Mooren (2000) naar prentenboeken weten we hoe belangrijk deze vorm van kinderliteratuur kan zijn voor de ontwikkeling van taal en kennis van de wereld. Ruimtelijke oriëntatie staat aan de basis van aardrijkskunde. Kleuters hebben ruimtes nodig waarin ze hun vermogen tot ruimtelijke oriëntatie veilig kunnen ontplooiën. Dat kan de eigen omgeving zijn, waarin ze verschijnselen levensecht kunnen aanschouwen en ordenen, maar ook een spel met autootjes en poppen, waarin ze de wereld naar hun hand kunnen zetten en zo de onbekende wereld verkennen. Het spel met hun eigen verkleinde wereld leert kinderen ook afstand nemen en vanuit die afstand structuur in hun wereld aan te brengen: onder de tafel is nog volop plek voor de poppen, en bovendien zitten ze daar droog als het gaat regenen. Zo'n eenvoudig model dat kleuters helpt de onbekende wereld te ordenen, vinden ze ook in verhalen, liedjes en prentenboeken. Ze leren de woorden waarmee ze verschijnselen een naam kunnen geven en de

ruimtelijke relaties ertussen kunnen benoemen: voor, achter, boven, onder, onderdoor, overheen, ver weg, dichtbij, enzovoort.

In het vele malen herdrukte prentenboek *Wij gaan op berenjacht* van Michael Rosen en illustrator Helen Oxenbury (1989) wordt zo'n onbekende wereld verkend.

*We gaan op berenjacht.
We gaan een hele grote vangen.
Wat een prachtige dag!
We zijn niet bang.*

Natuurlijk zijn ze wel bang, ook vader. Maar een beetje angst hoeft een avontuur niet in de weg te staan. En zo gaan de vier kinderen met hun vader op berenjacht. Ze trekken door gras, modder, rivieren en over bergen. En als ze de beer gevonden hebben, rennen ze in omgekeerde volgorde weer terug naar huis. Met de beer achter hen aan.

Een dergelijke aantrekkelijke, overzichtelijke wereld schildert Charlotte Dematons in *Nederland*, maar zij bedient behalve de kleuter ook het oudere broertje of zusje. Op 28 grote tekeningen in vogelvlucht v(h)erkent het oudere kind (en de meelezende volwassene) veel verschijnselen die in het aardrijkskundeonderwijs aan bod komen. Het boek leest als een landschapsatlas van Nederland met de opnamen in vogelvlucht in plaats van loodrecht.

Maar het platenboek van *Nederland* is meer dan een aardrijkskundeboek: vakkenintegratie is hier vanzelfsprekend. Zo is de hele geschiedenis-canon in de tekeningen opgenomen en is op elke plaat een verwijzing naar een kinderliedje verstopt. Op de plaat over de duinen zien we

Aangrijpingspunten voor in de les

1. **Interactie.** De prenten zijn geschikte uitgangspunten voor gesprekken met kinderen. Dat kan op verschillende niveaus. Kleuters zoeken op de prent naar individuele verschijnselen. Leerlingen uit groep 8 kunnen deelgebieden onderscheiden of met behulp van de ANWB-borden relaties leggen met andere delen van Nederland.
2. **Nieuwsgierigheid.** Het van nature nieuwsgierige kind vraagt om antwoorden op vragen die de prenten oproepen. Waarom

Bronnen

- Dematons, C. 2012. *Nederland*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Mooren, P. 2000. *Het prentenboek als springplank. Cultuurspreiding en leesbevordering door prentenboeken*. Nijmegen: Sun.
- Notté, H. 2012. Als ik mijn ogen toedoe, ben ik in Honolulu. In: Mooren e.a. (red.), *Verborgen talenten*. Bussum: Coutinho.
- Rosen, M. & Oxenbury, H. 1989. *Wij gaan op berenjacht*. Haarlem: Gottmer.

bunkers uit de Tweede Wereldoorlog en een bomschuit met sleeppaarden.

Natuurlijk bevatten Dematons' platen de elementen die ook andere aardrijkskundige prentenboeken zoals *Waar is Wally, de wereld rond* van Martin Handford en *Mijn leuke reis rond de wereld* van Richard Scarry tot een succes maken: herhaling, verrassing en humor. Op elke plaat daagt Charlotte Dematons ons uit te zoeken naar een gele ballon, een reiger, Zwarte Piet die de weg kwijt is en nog vier andere *running gags*. En de ontdekking dat er iemand in de duinen zit te poepen, blijft leuk voor jong en oud. Mooren noemt nog zeven ingrediënten voor een waardevol prentenboek. We vinden ze allemaal terug in *Nederland*, zij het niet in dezelfde mate. Ze vormen meteen ook de aangrijpingspunten voor gebruik in de klas. In het kader rechts staan ze in mijn volgorde van meer naar minder, maar iedereen is van harte uitgenodigd een eigen volgorde te bepalen. •